

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Sors inexpleta furit in ruinam
 Naufraga mentis!
 Mitiùs fluctus glomerante Coro
 Vnda per Syrteis fremit aestuosas:
 Mitiùs pontum Libycis refringit
 Euris arenis.
 Sic vagos diues gemit inter aestus
 (O procellosa pila Vanitatis!)
 Querneis arca tabulis sepulto
 Pauper in auro.*

PROSA EXEGESIS.

*Auarorum
 labores
 vani.*

SI laborem ac studium sapientiæ impensum non absque censurâ vanitatis esse voluit Ecclesiastes, eò quòd in hac vitâ condignâ mercede frustretur; multò potiori iure curas illas, industrias, vigiliasque iam detestatur, quæ rebus fluxis & caducis, adeoque luto ac limo, vilissimisque terræ facibus, plerumque in gratiam ingrati heredis impenduntur. Hic autem non eorum tantùm qui auaritiæ, sed etiam qui ambitioni student, genius est, ut cum aut opibus accumulandis, aut familiæ propagandæ dant operam, sibi omnia subtrahant, heredi omnia destinent. Vnde non ineleganter Phædrus:

*Phædrus
 lib. 4.*

*Tibi dico auare, gaudium heredis tui,
 Qui tristis audis musicum citharæ sonum,
 Quem tibi arum macerat iucunditas,
 Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt:
 Qui dum quadrantes aggeras patrimonio,
 Cælum fatigas sordido periurio.*

Non absimile mihi hoc genus hominum videtur prægrandibus illis ac domesticis coruis, quos Sinarum
 Man-

Mandarini habent piscationi adsuetos. Horum colla <sup>Avarus ge-
nium suum
defraudat.
Mattheus
lib. 6. Hist.
Ind.</sup> nodo ita laxo constringunt, ut nequaquam interclusa
respiratione, cibos tamen nec transmittere nec deglu-
tire possint. Ita è caueis emissi sese admirabili solertia
in aquas immergunt, pisciculosque minutos ore con-
ceptos, maiores verò rostro apprehensos, domum
identidem referunt. Sic miseri illi, quasi dæmonis
emissarij, in gratiam aliorum prædis assiduis ac rapi-
nis exercentur: iis etiam deteriores, qui ad metalla
damnati sunt; quibus post diurnos labores saltem no-
cturna ab opere cessatio est. Hi verò vel tum maximè
ordinandis negotiis, ne dicam consuendis fraudibus
intenti, nullam quietis partem capiunt. Et cum ma-
gnas opes siue iustis negotiis siue iniustis corraferint,
ne illud quidem à se possunt impetrare, saltem ut ali-
quod inde senectuti solatium accersant. Noui ego in
Belgio virum, qui cum heredi futuro centena aureo-
rum millia congregasset, ipse seniculus frusto panis &
casei onustus supra viginti milliaria Italica pedes con-
ficeret. Cumque meridie refectiois causâ ad hospiti-
um diuertisset, prolatis illis suis frustulis, hoc solum
in sumptum adiici voluit, ut caupo medium cereuisiæ
poculum sibi promeret. Tum caupo: Hoc saltem, o
bone, genio tuo indulge, ut integrum promam pocu-
lum. nam filius tuus ante octiduum rhedâ magnificè
vectus, cum hac iter haberet, in se suosque (liberaliter
vino refectus) decem aureos vno prandio expendit: tu
saltem sesquiassis sumptum facere ne verere. At ille:
Filius meus, qui mundi fastum sequitur, faciat quod
se decet, mihi mea sobrietas sufficit. An est quidquam
tam vanum?

Sed illud longè indignissimum est, quòd plerum-
que

P

que

*Anarus sa-
pè heredi
degeneri
laborat.*

*Sabellicus
lib. 5. En-
neade 7.*

*4. Regum
20, 21.*

*5. Regum
12, 10.*

*Heredes
sapè prodigi
ac decaito-
res.*

*Athenæus
lib. 4. c. 12.*

que omnis laboris industriæque fructus ad eiusmodi deuoluitur heredem, quem ignores, vtrum sapiens an stultus futurus sit; imò (vt ferè sunt Heroum filij noxæ) quem scias iam fungum esse ac fucum, stipitem & caudicem, Hermæque trunco simillimum, aut, quod etiam detestabilius est, flagitiis omnibus coopertum.

Nemo omnium qui ante Seuerum Imperio Romano præfuerunt, ditiores illo filios reliquit, sed nemo turpiores, Bassianum scilicet fratricidam & Getam. Sic & Ezechias ingentes illos thesauros, quos Legatis Babylonij Regis ostentarat; degeneri prorsus ac flagitioso reliquit Manassi. Nec vanus augur opprobrij familiae suæ fuit Ecclesiastes. Satis enim parentis omen confirmauit, suamque stultitiam hoc vno responso prodidit Roboam, quo decem tribuum iacturam fecit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.*

Et hi tales vbi in congestos aceruos instar porcorum irruentes, cum Caligulâ paulisper in auro volutati fuerint, ad luxum fastumque paternis laboribus abutuntur; & quod parentibus ost multorum annorum sudorem thesaurus fuerat, suis penuria est. Cabrias, apud Athenienses Princeps victoriis clarissimus, omni-que genere laudis florentissimus, opimam Ctesippo filio hereditatem reliquerat: ille tamen, postquam decoxisset, etiam lapides paterni sepulchri (in quod mille drachmas populus Atheniensis impenderat) impiè prodegit. I nunc, & nocturnis diurnisque laboribus corpus exhauri, vt ingrati heredis luxuriam sudoris tui ac sanguinis impendio pascas. I nunc, & curâ salutis posthabitâ, per fas per nefas ingentes thesauros congere, ne desit heredi quod dissipet.

At,

At, inquires, naturæ iura dissimulare nec possum nec debeo. Vincit me pietas, ius sanguinis compellit, natura ipsa, quasi iniectâ amoris manu, captiuum me trahit vinculis charitatis. An non affectum erga se meum extorqueant lacrymis perfusi consanguinei, & in splendida veste sordidati? annon filij suspiriis exhausti, & miserabili specie ægrotantis lecto circumfusi? Quid externo schemate planctuque commoueris? Simulata sunt hæc officia. Ne crede lacrymis, quas periculum recuperandæ salutis tuæ potiùs, quàm mortis, extorsit: dum præsentiam tuam sibi aduersari existimantes, obicem putant esse cupiditatis suæ quòd viuus. Ne crede raucis circumstantium suspiriis: corui sunt & vultures, cadauer expectant.

Saluianus
lib. 3. con-
tra Auarit.

Filiorum
affectus sa-
pe simula-
tus.

Si tamen his omnibus paternus præualet affectus, & in filiis cetera dissimulans, hoc tantùm attendis quòd filij sunt; cur non omnes, qui hoc nomine veniunt, in partem æqualem veniunt affectus paterni? Videmus enim fermè illos hereditate paternâ filios excludi, qui se diuino obsequio consecrarunt. Nullis à suis minus relinquitur, ait Saluianus Massiliensis, quàm quibus ob Dei reuerentiam plus debetur: nullos pietas minùs respicit, quàm quos Religio præcipuè commendat. Indigni iudicantur hereditate, qui digni fuerant consecratione: ac per hoc vnâ tantùm re viles parentibus fiunt, quia Deo cœperunt esse pretiosi. Ex quo intelligi potest, quod nullus panè apud homines vilior sit quàm Deus, cuius vtrique fit despectione, vt eos præcipuè filios spernant parentes, qui ad Deum cœperunt pertinere.

Parentum
erga filios
affectus in-
ordinatus.

Saluianus
ibid.

Sed negligamus hoc filiorum discrimen, quod Religio parit, & eos, qui in sæculo supersunt, magis tibi cu-

Parentes
propter he-
redes pro-
prium salu-
tem negli-
gunt.

Matth. 16,
26.

Hierony.
Epist. 8. ad
Demetria-
dem.

Plutarch.
in Pho-
cionc.

ra & cordi esse debere concedamus. Quid? tantopere cuiquam cordi erit filiorum opulentia, vt animæ negligatur egestas? An ita se totum filiorum negotiis impendet parens, vt nunquam sit suus? O misera terræ mancipia! *Quid enim proderit homini, ait Ecclesiastes, de vniuerso labore suo, & afflictione spiritus, quâ sub Sole cruciatus est?* aut, vt ait Christus, *Quid prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Scitum est illud Comici, Omnes sibi meliùs velle, quàm cuiquam alteri. Quanam igitur hæc dementia est, cum illicò citandus sis ad supremi Iudicis tribunal, posthabitâ salutis curâ, hoc solum vt animo voluas, quàm lautè heres tuus relictis à te opibus eat ventri litatum? An fortasse vereris, ne non satis profusè filius tuus helluetur, & à te congesta dissipet? Ne metue. vtinam tu tam saluus esses, quàm tua tibi atque heredi peribunt! Vis igitur fructum aliquem laboris tui decerpere? Quæ labor peperit caduca, tu misericordiam operibus fac æterna. Laudent te, ait Hieronymus, esurientium viscera, non eructantium opulenta conuiuia. Sed quid heredi meo futurum est. O vanæ mortaliū curæ! Illi nimirum nepoti, illi helluoni, illi gurgiti rogas quid facias? Hoc scilicet, quod Phoco filio suo fecit Phocion: qui cum esset vir optimus ac sapientissimus, filium habuit vsque adeò vino deditum, ac moribus tam dissolutis, vt ne Spartanâ quidem disciplinâ ad sanio rem mentem reduci potuerit. Cum autem Menillus Phocionem, certum munus respuentem, rogaret, vt saltem Phoco filio illud acciperet; respondit: Phoco, si mutatâ vitâ ad frugem se receperit, patrimonium qualecumque sat erit. nam vt nunc quidem se gerit, nihil vniquam illi sufficiet. Præclare

clare docens, non luxui filiorum seruiendum, sed salutis: neque tantam eorum habendam esse rationem, ut propriæ salutis cura deferatur: quod satis etiam insinuat Ecclesiastes, dum subiicit:

SECTIO SEPTIMA.

ECCLESIASTES.

VERS. 24. Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est.

25. ^a Quis ita deuorabit, & deliciis affluet ut ego?

26. Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiā: ^b peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, ut addat, & congreget, ^c & tradat ei qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & cassa sollicitudo mentis.

^a Venera sic habet: Et quis iustius comedet, aut quis festinabit ad laborem meum magis quam ego.

^b Tigurina versio habet: Aberranti autem à recto itinere.

^c Symmach. & Campes. ut dentur illi cui placuerit Deo.

METRICA PARAPHRASIS.

QVIS furor proprias vorare fibras,
 Exsanguis macie exarare vultus,
 Noctes ducere nescias soporis,
 Pistrinoque teri improbi laboris,
 Ut fungus generis, patrique dispar
 Fortune spoliis fruatur heres?
 Dic, si nec graue, nec tibi molestum est,
 Quisquis arbiter es beatitatis,
 Dic, an non satius bonis potiri?
 Et post tædia sordidi laboris